«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Президент Закладу вищої освіти
«Університет Короля Данила»,
доктор юридичних наук, професор
А.Г. Луцький
«___» листопада 2026 р.

ВИСНОВОК

Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Нікорича Андрія Григоровича на тему «Правовий механізм забезпечення демократії в державі», підготовлену на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Право» за спеціальністю 081 Право; тема затверджена Вченою радою Університету Короля Данила 30 січня 2023 р., протокол № 6.

Правові підстави видачі висновку:

На підставі заяви аспіранта Нікорича Андрія Григоровича (далі – здобувач), який виконав акредитовану освітньо-наукову програму та підготував дисертацію на тему «Правовий механізм забезпечення демократії в державі» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право в Закладі вищої освіти «Університет Короля Данила» (далі – Університет), про отримання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації, а також поданої дисертації, копій наукових публікацій, довідки про виконання освітньо-наукової програми та висновку наукового керівника, відповідно до пункту 26 підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502), структурним підрозділом Університету, що виконує освітньо-наукову програму за спеціальністю 081 Право та здійснив підготовку здобувача – кафедрою права імені академіка УАН о. Івана Луцького (далі – кафедра), з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації 11.11.2026 було проведено засідання, на якому відбулася публічна презентація здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення.

Витяг
з протоколу засідання кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького Університету Короля Данила від 11.11.2026, на якому відбулася публічна презентація здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення

Присутні:
Пташник Олександра Іванівна – кандидат соціологічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри (головуюча на засіданні кафедри);
Луцький Мирослав Іванович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;
Луцький Роман Петрович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри (науковий керівник);
Криховецький Іван Зеновійович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;
Зварич Роман Васильович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;
Луцький Андрій Іванович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;
Короєд Сергій Олександрович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;
Андрухів Олег Ігорович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри;
Жукевич Ігор Васильович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри.
Порядок денний: публічна презентація здобувачем Нікоричем Андрієм Григоровичем на тему «Правовий механізм забезпечення демократії в державі» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право та її обговорення з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.
Слухали: здобувача Нікорича А.Г. про результати виконаного ним дисертаційного дослідження. Під час виступу здобувач ґрунтовно висвітлив актуальність обраної теми, аргументував її наукову та практичну значущість, окреслив мету, основні завдання, об'єкт, предмет і методологічні засади дослідження. Доповідач послідовно представив структуру дисертаційної роботи, розкрив зміст її ключових положень, наголосив на науковій новизні отриманих результатів, їх теоретичній цінності та можливостях практичного застосування.
Особливу увагу у своїй доповіді здобувач зосередив на найбільш вагомих наукових результатах та авторських положеннях, що визначають оригінальність і значущість проведеного дослідження.
Дисертаційне дослідження присвячене комплексному теоретико-правовому аналізу механізму забезпечення демократії в державі, його структури, функцій та ролі в утвердженні народовладдя, верховенства права і захисті прав людини. Актуальність роботи зумовлена необхідністю підвищення ефективності

демократичних інститутів України в умовах воєнного стану, цифровізації та перспектив повоєнного відновлення.

У роботі обґрунтовано авторське розуміння правового механізму забезпечення демократії, розкрито значення правових норм, правової політики, правової культури, правового виховання та громадянської участі. Наукова новизна полягає в розробленні концепції демократичної нормативної спроможності норми права, визначенні сутності демократично-правової вихованості, інституційно завершеної громадської участі та дефіциту демократичної реалізації.

Особливу увагу приділено вдосконаленню юридичних гарантій народовладдя, забезпеченню підзвітності публічної влади, розвитку правового заохочення та підвищенню результативності демократичних процедур. Обґрунтовано пріоритетні напрями модернізації правового механізму забезпечення демократії в Україні з урахуванням сучасних суспільних викликів.

Дослідження виконане відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» за напрямами «Трансформація правової системи України в умовах розвитку правових систем сучасності (теоретико-правовий та історико-правовий аспекти)» та «Закономірності розвитку і функціонування правової держави».

Метою роботи є комплексне теоретико-правове обґрунтування сутності, структури та особливостей функціонування правового механізму забезпечення демократії в державі, визначення ролі правових норм, державних інституцій, правової політики, правової культури та правового виховання в реалізації демократичних принципів, а також розроблення науково обґрунтованих напрямів його вдосконалення в умовах сучасних державно-правових трансформацій України.

Об'єктом дослідження є процес становлення, функціонування та розвитку демократії як суспільно-правового явища в умовах формування демократичної правової держави.

Предметом дослідження є правовий механізм забезпечення демократії в державі, його структура, принципи, нормативні, інституційні та процедурні складові, особливості функціонування й напрями вдосконалення в умовах сучасних державно-правових трансформацій України.

Методологічну основу дисертаційного дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, що забезпечили комплексне вивчення правового механізму забезпечення демократії. Зокрема, використано діалектичний, системно-структурний, формально-юридичний, функціональний, порівняльно-правовий методи, а також метод правового моделювання, аналізу та синтезу. Їх застосування дозволило розкрити сутність і структуру досліджуваного механізму, визначити особливості його функціонування, узагальнити наукові підходи та обґрунтувати напрями вдосконалення правового забезпечення демократії в Україні.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання для вдосконалення правового механізму забезпечення демократії

в Україні, підвищення ефективності діяльності органів публічної влади, розвитку інститутів народовладдя та посилення гарантій громадянської участі. Сформульовані положення й рекомендації можуть бути застосовані у правотворчій і правозастосовній діяльності, формуванні та реалізації державної правової політики, удосконаленні механізмів громадського контролю, прозорості й підзвітності влади. Окремі результати дослідження можуть використовуватися в освітній та науковій діяльності для розвитку демократичної правосвідомості, підвищення рівня правової культури та поглиблення теоретико-правових знань про демократію як основу сучасної правової держави.

Матеріали дисертації використовуються: в навчальному процесі Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» при викладанні курсів «Теорія держави і права», «Актуальні проблеми теорії держави і права»; науково-дослідній та експертно-аналітичній роботі Науково-дослідного інституту імені академіка УАН І.М. Луцького при виконанні наукових програм розвитку Університету Короля Данила, Прикарпатського регіону та України відповідно до плану проведення наукових досліджень, при підготовці науково-практичних експертних висновків, зауважень і пропозицій до законопроектів в зазначеній сфері, що підтверджується відповідними актами впорвадження.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в комплексному теоретико-правовому осмисленні правового механізму забезпечення демократії, обґрунтуванні нових підходів до оцінювання його ефективності та визначенні перспектив удосконалення юридичних засобів реалізації народовладдя в Україні.

Уперше запропоновано поняття демократично-правової вихованості як якісного стану правосвідомості особи, що ґрунтується на свідомому сприйнятті демократичних цінностей і відповідальній правомірній поведінці; обґрунтовано концепцію демократичної нормативної спроможності норми права як її здатності забезпечувати практичне втілення демократичних принципів; уведено категорію «дефіцит демократичної реалізації», яка відображає суперечність між нормативним закріпленням демократичних стандартів та їх фактичним здійсненням.

Удосконалено теоретико-правове розуміння демократично орієнтованого правового заохочення як засобу формування громадянської відповідальності, доброчесності та суспільної активності, а також підходи до стратегічного планування демократичних реформ з урахуванням їх впливу на права людини, громадянську участь і баланс владних повноважень.

Дістали подальшого розвитку наукові положення щодо комплексного характеру правового механізму забезпечення демократії, ціннісної наступності демократичної правової політики та правових засад відновлення повноцінного функціонування демократичних інститутів, виборчих процесів, місцевого самоврядування і громадянської участі в повоєнний період.

Основними науковими результатами роботи є такі положення:

1. Правовий механізм забезпечення демократії є цілісною системою правових принципів, норм, інститутів, процедур і юридичних гарантій, які забезпечують

реалізацію народовладдя, захист прав людини та контроль за діяльністю публічної влади. Обґрунтовано, що його сутність полягає у поєднанні двох важливих завдань: створенні правових умов для здійснення народом влади та встановленні юридичних меж діяльності державних органів. Основними ознаками цього механізму є системність, правова визначеність, організованість, гарантованість, спрямованість на демократичні цінності та практична результативність. У його структурі виокремлено нормативно-правову, інституційно-суб'єктну, функціонально-процедурну, гарантійно-захисну та ціннісно-орієнтаційну складові. Їх взаємодія забезпечує належне функціонування демократичного правопорядку. Важливим висновком є те, що демократія не може обмежуватися лише проголошенням відповідних принципів у законодавстві. Її реальний зміст визначається можливістю громадян впливати на державні рішення, здійснювати контроль за владою та користуватися ефективними правовими гарантіями. Тому, головне призначення правового механізму забезпечення демократії полягає у перетворенні демократичних принципів на реально діючі правові інструменти, які забезпечують стабільність демократичного розвитку держави.

2. Норма права займає основне місце у механізмі демократичного правового регулювання, оскільки саме через неї демократичні принципи набувають конкретного юридичного змісту та реалізуються у суспільних відносинах. Її правова природа характеризується загальнообов'язковістю, формальною визначеністю та гарантованістю реалізації, а структура традиційно охоплює гіпотезу, диспозицію і санкцію. У демократичній державі норма права виконує регулятивну, охоронну, установчу, правозабезпечувальну та обмежувальну функції. Обґрунтовано, що її особливість полягає у подвійному призначенні: забезпечувати громадянам можливість реалізовувати свої права та одночасно встановлювати правові межі діяльності публічної влади. Важливим є те, що сама наявність правової норми ще не означає її ефективності, оскільки визначальне значення мають результати її застосування. Саме тому демократична цінність правової норми проявляється у здатності забезпечувати народовладдя, рівність громадян, захист прав людини та юридичне обмеження державної влади.

3. Заохочувальні норми права є важливою складовою демократичного правового регулювання, оскільки спрямовані на підтримку добровільної, правомірної та суспільно корисної поведінки. Їх особливість полягає у встановленні позитивних юридичних наслідків за дії, які відповідають вимогам права та мають суспільну цінність. Розкрито відмінності між правовим стимулом, правовим стимулюванням, правовим заохоченням і заохочувальною нормою права, що дозволило уточнити їх значення у механізмі демократичного розвитку. Обґрунтовано поняття «демократично орієнтоване правове заохочення» як засобу позитивного правового впливу, спрямованого на розвиток громадянської активності, відповідальності, доброчесності та свідомого дотримання правових норм. Важливою умовою його застосування є дотримання принципів законності, рівності, політичної нейтральності, правової визначеності та пропорційності. Правове заохочення не повинно

використовуватися для підтримки окремих політичних сил чи надання переваг громадянам залежно від їхніх переконань. Його основне значення полягає не лише у можливості отримання юридичної винагороди, а й у формуванні позитивного ставлення до права та готовності добровільно діяти в інтересах суспільства.

4. Правова політика держави є важливим інструментом забезпечення демократії, оскільки визначає основні напрями розвитку правової системи, удосконалення законодавства та діяльності демократичних інститутів. Її головне завдання полягає у створенні правових умов для реалізації народного суверенітету, захисту прав людини, участі громадян в управлінні державою та забезпечення відповідальності публічної влади. Основними інструментами правової політики є правотворча діяльність, удосконалення правових процедур, проведення правових реформ, розвиток державних інституцій та забезпечення належного застосування законодавства. Обґрунтовано, що демократична правова політика повинна бути послідовною, відповідати конституційним принципам і не залежати від тимчасових політичних інтересів. Особливого значення набуває збереження демократичних цінностей незалежно від зміни політичного керівництва держави. Доведено, що ефективність правової політики визначається не лише прийняттям нових законів, а насамперед їх здатністю забезпечувати реальну участь громадян у прийнятті рішень, відкритість державних органів та належний контроль за їх діяльністю. Тому, правова політика виступає засобом узгодження діяльності держави з потребами суспільства та забезпечує послідовний розвиток демократичного врядування.

5. Правова культура є необхідною умовою стабільності демократичної правової системи, оскільки впливає на ставлення громадян і представників державної влади до права, демократичних цінностей та встановлених правил поведінки. Її значення полягає не лише у знанні законодавства, а й у свідомому дотриманні правових норм, повазі до прав інших осіб, відповідальному виконанні юридичних обов'язків та готовності вирішувати суспільні питання правовими способами. Високий рівень правової культури сприяє розвитку правосвідомості, зміцненню довіри до державних інституцій та формуванню відповідальних відносин між особою, суспільством і державою. Особливе значення має професійна правова культура посадових осіб, суддів, державних службовців та представників місцевого самоврядування, оскільки саме їхня діяльність безпосередньо впливає на практичне здійснення демократичних принципів. Дотримання законності, повага до прав людини, обґрунтованість рішень, рівне ставлення до громадян та готовність нести відповідальність за власні дії повинні бути основою діяльності публічної влади. У цьому контексті правокультурна стабільність демократичної правової системи проявляється у здатності суспільства та державних інституцій постійно дотримуватися принципів свободи, рівності, справедливості, законності та верховенства права. Правова культура забезпечує не лише збереження демократичних цінностей, а й їх практичне втілення у поведінці громадян та діяльності державних органів, що є важливою умовою стабільного розвитку демократії.

6. Правове виховання є важливою складовою формування демократичної правосвідомості, оскільки спрямоване на розвиток поваги до права, усвідомлення прав і обов'язків, формування громадянської відповідальності та готовності брати участь у демократичних процесах. Його основне призначення полягає не лише у наданні правових знань, а й у формуванні переконань, відповідно до яких дотримання права, повага до людської гідності, свободи, рівності та справедливості сприймаються як необхідні умови суспільного життя. Правове виховання тісно пов'язане з правовою освітою, правовою просвітою та правовою соціалізацією, однак має власне призначення. Правова освіта забезпечує систематичне засвоєння правових знань, правова просвіта сприяє поширенню правової інформації, правова соціалізація формує досвід взаємодії особи з правовим середовищем, тоді як правове виховання перетворює отримані знання на особисті переконання та свідому правомірну поведінку. Важливим результатом цього процесу є демократично-правова вихованість, яка проявляється у готовності особи поважати права інших людей, захищати власні інтереси законними способами, виконувати громадянські обов'язки та відповідально ставитися до суспільних процесів. Правове виховання повинно сприяти розвитку самостійного мислення, уміння оцінювати діяльність державної влади, відстоювати власну позицію та поважати інші погляди. При цьому воно не може бути засобом нав'язування політичних переконань, оскільки демократична правосвідомість передбачає свободу вибору та повагу до політичного плюралізму.

7. Взаємодія органів державної влади та інститутів громадянського суспільства є важливою умовою розвитку демократії, оскільки забезпечує участь громадян у вирішенні державних і суспільних питань, відкритість діяльності органів влади та можливість громадського контролю. Основними формами такої взаємодії є громадські консультації, громадські слухання, діяльність громадських рад, електронні петиції, громадський моніторинг та інші способи участі у прийнятті публічних рішень. Значення цих форм полягає у забезпеченні постійного зв'язку між державою та суспільством, врахуванні громадських інтересів і підвищенні відповідальності посадових осіб. Водночас ефективність громадської участі визначається не кількістю проведених заходів, а реальною можливістю громадян впливати на зміст державних рішень. Особливого значення набуває інституційно завершена громадська участь, яка передбачає своєчасне інформування громадськості, можливість подання пропозицій, їх належний розгляд, надання обґрунтованої відповіді та контроль за виконанням прийнятих рішень. Участь громадськості не повинна бути формальною або підміняти повноваження органів державної влади, які мають зберігати відповідальність за остаточні рішення та їх наслідки.

8. Основні проблеми реалізації демократичних принципів у правовій системі України пов'язані не стільки з відсутністю їх законодавчого закріплення, скільки з недостатньою ефективністю практичного застосування. Серед таких проблем особливе місце займають правова невизначеність, вибіркове застосування законодавства, недостатня ефективність судового захисту, недоліки державного контролю, формальний характер окремих процедур

громадської участі та недостатній рівень правової культури. Ці проблеми свідчать про існування «дефіциту демократичної реалізації», тобто розриву між демократичними принципами, закріпленими у законодавстві, та можливостями їх реального здійснення. Важливими викликами для України залишаються воєнний стан, суспільно-політичні зміни, цифровізація державного управління та необхідність подальшого реформування публічних інституцій. Розвиток цифрових технологій відкриває нові можливості для участі громадян у демократичних процесах, однак водночас потребує належного захисту персональних даних, забезпечення інформаційної безпеки та запобігання маніпулюванню громадською думкою. Звертається увага на необхідність підготовки до повоєнного відновлення демократичних процедур, зокрема виборчих процесів, місцевого самоврядування та забезпечення рівних політичних прав громадян, у тому числі тих, які були змушені змінити місце проживання.

9. Удосконалення правового механізму забезпечення демократії в Україні повинно бути спрямоване насамперед на підвищення ефективності чинних правових норм, державних інституцій та демократичних процедур. Основними напрямами такого вдосконалення є підвищення якості законодавства, зміцнення незалежності судової влади, забезпечення виконання судових рішень, посилення парламентського та громадського контролю, розвиток місцевого самоврядування, удосконалення механізмів громадської участі та забезпечення відкритості діяльності органів публічної влади. Особливе значення має узгодженість правових реформ, оскільки зміни у судовій, адміністративній, антикорупційній, цифровій та інших сферах повинні сприяти досягненню спільної мети – зміцненню демократичного правопорядку. Важливу роль у цьому процесі відіграє стратегічне планування правової політики, яке дозволяє заздалегідь оцінювати можливі наслідки законодавчих змін для прав людини, діяльності державних органів та реалізації народовладдя. Не менш важливим є розвиток правової культури й демократичної правосвідомості, адже навіть якісне законодавство не забезпечить належних результатів без свідомого дотримання права громадянами та представниками влади. Підкреслюється значення функціональної адаптивності правового механізму забезпечення демократії, яка означає його здатність пристосовуватися до суспільних змін, зберігаючи основні демократичні принципи, права людини та правові обмеження державної влади. Отже, пріоритетом демократичних перетворень має стати не постійне створення нових правових інститутів, а забезпечення належної роботи вже існуючих, підвищення їх відповідальності, доступності та результативності. Саме поєднання якісного законодавства, ефективних державних інституцій, дієвих демократичних процедур і високого рівня правової культури створює необхідні умови для стабільного розвитку демократії в Україні в умовах сучасних суспільних трансформацій.

Після закінчення доповіді здобувача, присутніми були поставлені наступні питання:

Запитання доктора юридичних наук, професора Луцького А.І.: У першому висновку дисертації зазначено, що правовий механізм забезпечення демократії покликаний не лише створювати умови для реалізації народовладдя, а й встановлювати юридичні межі діяльності державної влади. У зв'язку з цим виникає запитання: яка із цих функцій, на Вашу думку, є визначальною для сучасної демократичної держави – забезпечення народовладдя чи обмеження державної влади?

Відповідь здобувача: На мою думку, ці дві функції не варто протиставляти, оскільки вони є взаємопов'язаними та взаємодоповнювальними. Народовладдя визначає джерело й легітимність державної влади, а її юридичне обмеження забезпечує демократичний характер здійснення владних повноважень. Адже без народовладдя демократія втрачає свій зміст, а без правових обмежень влада може перетворитися на свавілля. Тому визначальним є не пріоритет однієї функції, а їх гармонійне поєднання на засадах верховенства права.

Запитання доктора юридичних наук, професора Зварича Р.В.: Скажіть будь ласка, у межах другого розділу, Ви обґрунтовуєте поняття демократично-правової вихованості як результату перетворення правових знань на особисті переконання та свідому правомірну поведінку. На Вашу думку, чи можна вважати проявом високої демократично-правової вихованості свідому незгоду громадянина з рішеннями державної влади та їх активне оскарження? Чи не є саме здатність правомірно протистояти державі одним із найважливіших показників зрілої демократичної правосвідомості?

Відповідь здобувача: Так, безумовно. Демократично-правова вихованість проявляється не лише в дотриманні закону, а й у здатності особи критично оцінювати рішення державної влади та правомірно відстоювати власну позицію. Адже демократія передбачає не безумовну покору владі, а свідому й відповідальну громадянську участь. Саме тому законне оскарження неправомірних чи необґрунтованих рішень державних органів є не проявом правового нігілізму, а свідченням зрілої правосвідомості.

Запитання доктора юридичних наук, професора Короєда С.О.: У висновку №9 обґрунтовується необхідність підвищення ефективності вже існуючих демократичних інститутів. Чи означає це, що сучасна Україна потребує насамперед не нових законів і правових інститутів, а зміни підходів до діяльності органів публічної влади та практики застосування законодавства?

Відповідь здобувача: Так, справді, головна проблема полягає не стільки в недостатній кількості законів чи демократичних інститутів, скільки в ефективності їх практичного функціонування. Адже навіть найдосконаліше законодавство не забезпечить демократії без належного правозастосування, відповідальності посадових осіб і реального захисту прав людини. Водночас це не виключає необхідності законодавчих змін. Тому пріоритетом має стати не формальне розширення правової системи, а підвищення дієвості вже існуючих механізмів із їх подальшим удосконаленням.

Запитання доктора юридичних наук, професора Андрухіва О.І.: У третьому розділі Ви звертаєте особливу увагу на виклики цифровізації демократичних процесів, зокрема ризики маніпулювання громадською думкою, поширення

дезінформації та нерівності доступу до цифрових ресурсів. На Вашу думку, чи може цифровізація, яка покликана розширювати демократичні можливості громадян, за певних обставин стати інструментом обмеження демократії? Які правові гарантії необхідні для запобігання такій ситуації?

Відповідь здобувача: Так, цифровізація може стати не лише інструментом розвитку, а й засобом обмеження демократії, якщо супроводжується надмірним цифровим контролем, маніпулюванням інформацією та нерівним доступом громадян до електронних послуг. Тому ключовими правовими гарантіями мають бути захист персональних даних, прозорість алгоритмічних рішень, забезпечення цифрової рівності, незалежний контроль і можливість оскарження автоматизованих рішень. Вважаю, що головний принцип полягає в тому, що цифрові технології повинні служити людині та демократії, а не перетворюватися на додатковий інструмент контролю держави над суспільством.

Запитання доктора юридичних наук, професора Луцького М.І.: Узагальнюючи результати Вашого дослідження, хотілося б поставити таке запитання: чи можлива справжня демократія в державі, де існує якісне законодавство, незалежні інституції та демократичні процедури, але громадяни залишаються пасивними й не використовують надані їм правові можливості?

Відповідь здобувача: Без активної громадянської участі демократія може існувати формально, але не буде повноцінно реалізованою. Адже якісне законодавство та незалежні інституції створюють лише правові передумови народовладдя, тоді як саме громадяни наповнюють його реальним змістом. Водночас демократія передбачає і свободу особи не брати участі в політичному житті. Тому справжня демократія визначається не обов'язковою активністю кожного громадянина, а наявністю реальних можливостей впливати на владу та готовністю суспільства ними користуватися.

Після відповідей здобувача на запитання, слово для висновку було надано науковому керівнику – доктору юридичних наук, професору, професору кафедри Луцькому Роману Петровичу. За результатами ознайомлення з дисертаційним дослідженням Нікорича А.Г. «Правовий механізм забезпечення демократії в державі» слід відзначити його актуальність, наукову новизну, теоретичну обґрунтованість та практичну значущість.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю вдосконалення правових механізмів реалізації народовладдя, забезпечення верховенства права та захисту прав людини в умовах сучасних суспільних трансформацій, воєнного стану й перспектив повоєнного відновлення України.

Наукова новизна дослідження полягає у формуванні авторських підходів до розуміння сутності та ефективності правового механізму забезпечення демократії. Особливої уваги заслуговують запропоновані здобувачем поняття демократично-правової вихованості, концепція демократичної нормативної спроможності норми права та категорія «дефіцит демократичної реалізації». Важливими є також положення щодо демократично орієнтованого правового заохочення, стратегічного планування правових реформ, ціннісної наступності

правової політики та відновлення демократичних інститутів у повоєнний період.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання у правотворчій і правозастосовній діяльності, вдосконаленні державної правової політики, розвитку громадянської участі, а також у науковій та освітній діяльності.

Слід позитивно оцінити логічність структури дисертації, послідовність викладу матеріалу, аргументованість висновків і самостійність наукового мислення здобувача.

Загалом дисертаційне дослідження Нікорича А.Г. є актуальною, науково обґрунтованою та практично значущою працею, результати якої становлять вагомий внесок у розвиток теоретико-правових засад забезпечення демократії в сучасній державі. Дисертація відповідає встановленим вимогам та готова до захисту.

Далі слово було надано рецензентам:

Рецензент – Андрухів Олег Ігорович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри відмітив, що здобувач чітко визначив мету та завдання дисертаційного дослідження, які відповідають обраній темі, характеризуються логічною послідовністю та спрямовані на комплексне розкриття правового механізму забезпечення демократії в державі.

Метою дослідження є теоретико-правове обґрунтування сутності, структури та особливостей функціонування зазначеного механізму, визначення ролі правових норм, державних інституцій, правової політики, правової культури й правового виховання в реалізації демократичних принципів, а також розроблення напрямів його вдосконалення в сучасних умовах.

Позитивної оцінки заслуговує системність поставлених завдань, які охоплюють як теоретичні засади забезпечення демократії, так і практичні аспекти її реалізації, зокрема взаємодію держави та громадянського суспільства, розвиток громадянської участі, подолання сучасних правових і цифрових викликів.

На думку рецензента, належне формулювання мети та завдань забезпечило цілісність дисертаційного дослідження, послідовність наукового пошуку та обґрунтованість отриманих результатів, що свідчить про здатність здобувача до самостійного вирішення складних теоретико-правових проблем.

Зміст дисертації свідчить про її відповідність встановленим вимогам і тому ця робота може бути рекомендована до захисту.

Рецензент – Жукевич Ігор Васильович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри відзначив, що дисертаційне дослідження Нікорича А.Г. характеризується концептуальною цілісністю, науковою аргументованістю та оригінальністю авторського підходу до осмислення правового механізму забезпечення демократії в державі. Особливої уваги заслуговує прагнення здобувача вийти за межі традиційного нормативного розуміння демократії та розкрити її через реальну дієвість правових інститутів, ефективність державної політики, рівень правової культури й активність громадянського суспільства.

Наукову цінність роботи посилює поєднання фундаментального теоретико-правового аналізу з актуальними проблемами демократичного розвитку

України. Важливим здобутком автора є обґрунтування положення про те, що справжня демократичність держави визначається не лише юридичним закріпленням народовладдя, а насамперед здатністю правового механізму забезпечувати його практичну реалізацію. Такий підхід свідчить про самостійність наукового мислення здобувача та практичну спрямованість отриманих результатів.

Окремо слід відзначити високий рівень наукового викладу матеріалу, його логічність, послідовність, чіткість і доступність для сприйняття. Дисертація написана грамотною науковою мовою, із дотриманням вимог академічного стилю, належним використанням юридичної термінології та обґрунтованим поєднанням теоретичних положень з авторськими узагальненнями. Складні теоретико-правові питання висвітлено зрозуміло, аргументовано й водночас без втрати наукової глибини. Структура дослідження є логічно завершеною, а висновки послідовно випливають із проведеного аналізу.

Загалом робота справляє позитивне враження як самостійне, змістовне та науково зріле дослідження, що засвідчує належний рівень теоретичної підготовки здобувача, його здатність до критичного наукового мислення, формулювання оригінальних положень і розроблення практично значущих рекомендацій. Таким чином, аспірант Нікорич А.Г. може бути допущений до захисту своєї дисертації.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор, професор кафедри Короєд С.О. наголосив на тому, що представлена дисертаційна робота Нікорича А.Г. є актуальним і самостійним науковим дослідженням, у якому порушено фундаментальну для сучасної юридичної науки проблему співвідношення формального закріплення демократичних принципів та їх реального втілення у державно-правовій практиці.

На особливу увагу заслуговує авторське бачення демократії не лише як форми організації державної влади, а як складного правового явища, ефективність якого визначається здатністю держави забезпечувати реалізацію народного суверенітету, гарантувати права людини та створювати дієві механізми відповідальності публічної влади перед суспільством.

Важливою перевагою дисертації є її проблемно-аналітична спрямованість. Здобувач не обмежується характеристикою чинного правового регулювання, а виявляє суперечності між нормативною моделлю демократичної держави та практикою функціонування її інститутів, пропонуючи науково обґрунтовані підходи до їх подолання. Особливу цінність становить дослідження правових гарантій демократичного врядування, механізмів громадського контролю та юридичних засобів запобігання зловживанню владними повноваженнями.

Позитивної оцінки заслуговує практична орієнтованість авторських висновків, які можуть слугувати теоретичним підґрунтям для вдосконалення законодавства, підвищення якості правозастосування та зміцнення інституційних гарантій демократії в Україні.

Загалом дисертаційне дослідження характеризується належною науковою глибиною, актуальністю порушених проблем і переконливістю

запропонованих підходів. Його наукова цінність полягає насамперед у переосмисленні демократії як практично дієвого правового механізму, результативність якого має оцінюватися через реальний стан забезпечення прав людини, народовладдя та підзвітності державної влади. Робота відповідає вимогам МОН і може бути допущена до захисту.

Доктор юридичних наук, професор, професор кафедри Луцький М.І. відзначив, що у дисертаційному дослідженні здійснено ґрунтовне теоретико-правове осмислення закономірностей формування, розвитку та функціонування правового механізму забезпечення демократії в державі. Особливої уваги заслуговує розкриття взаємозалежності між якістю правового регулювання, ефективністю демократичних інституцій та рівнем правосвідомості суспільства.

Вагомим науковим здобутком автора є дослідження правової культури та правового виховання як самостійних чинників демократичного розвитку, що визначають не лише характер правомірної поведінки, а й здатність громадян усвідомлено реалізовувати свої права, виконувати юридичні обов'язки та брати участь у суспільному житті. Науковий інтерес становить обґрунтування необхідності переходу від переважно інформаційного підходу до правового виховання до формування стійких демократичних переконань і відповідальної громадянської позиції.

Позитивної оцінки заслуговує також дослідження правової політики як важливого засобу забезпечення послідовності демократичних перетворень. Автор переконливо розкриває значення узгодженості державних рішень із принципами верховенства права, справедливості, правової визначеності та поваги до людської гідності.

Цінність дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні того, що стійкість демократії забезпечується не лише досконалістю правових приписів, а й утвердженням демократичних цінностей у правосвідомості громадян та повсякденній діяльності державних інституцій. Представлене дослідження поглиблює наукові уявлення про соціальну природу права та його роль у формуванні демократичної державності, а отримані результати відкривають перспективи для подальших теоретико-правових досліджень.

Доктор юридичних наук, професор, професор кафедри Криховецький І.З. відзначив, що вагомою перевагою дисертаційного дослідження Нікорича А.Г. є високий рівень академічної культури, наукова виваженість та доступність викладу матеріалу. Робота характеризується термінологічною точністю, змістовною послідовністю, чіткістю авторських суджень і належною аргументацією. Особливої уваги заслуговує вміння здобувача розкривати складні теоретико-правові проблеми зрозуміло, системно та переконливо, зберігаючи при цьому наукову глибину дослідження. Загалом дисертація вирізняється стилістичною довершеністю, композиційною цілісністю та високим рівнем наукового опрацювання досліджуваної проблематики. Тому може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

Узагальнюючи висловлені в процесі обговорення дисертації думки, *головуюча фахового семінару, кандидат соціологічних наук, доцент, в. о. завідувача*

кафедри Пташник О.І. наголосила на тому, що дисертаційне дослідження містить науково обґрунтовані положення, висновки та рекомендації, які поглиблюють теоретико-правове розуміння сутності, структури й особливостей функціонування правового механізму забезпечення демократії в державі. Особливу наукову цінність становить авторський підхід до визначення умов реальної дієвості демократичних принципів, розкриття взаємозв'язку правових норм, державних інституцій, правової політики, правової культури та громадянської участі. Отримані результати мають важливе значення для подальшого розвитку теорії держави і права, удосконалення правових засад народовладдя, зміцнення демократичних інститутів та формування ефективної системи взаємодії держави і громадянського суспільства. Загалом дисертація є цілісним, самостійним і концептуально обґрунтованим науковим дослідженням, яке вирізняється актуальністю порушеної проблематики, новизною авторських положень та перспективністю їх практичного застосування в умовах сучасного демократичного розвитку України. Головуюча також підкреслила, що здобувач усунув і врахував всі зауваження та побажання, що були висловлені під час попередніх обговорень дисертації на кафедрі. Дисертація готова до захисту.

Присутні на засіданні одноголосно запропонували визнати дисертацію Нікорича А.Г. завершеною теоретично та практично-значимою науковою роботою, що містить висновки, які сприяють розв'язанню нагальної наукової проблеми та є суттєвим внеском у розвиток науки теорії держави та права, і яка може бути рекомендована для захисту у спеціалізованій вченій раді.

Також *присутні на засіданні одноголосно запропонували* схвалити позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

ВИСНОВОК

щодо дисертації Нікорича Андрія Григоровича на тему «Правовий механізм забезпечення демократії в державі», на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Право» за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертації Нікорича А.Г. зумовлена необхідністю наукового переосмислення правових засад демократичного державотворення в умовах, коли формальне визнання демократичних цінностей не завжди супроводжується їх належним практичним забезпеченням. Сучасний розвиток української державності актуалізує питання спроможності права не лише визначати демократичні стандарти, а й гарантувати їх реальне втілення в діяльності органів публічної влади та суспільних відносинах. Особливого значення набуває пошук оптимального співвідношення між стабільністю правового порядку та необхідністю його оновлення, між владними повноваженнями держави та свободою особи, між суспільними потребами й юридичними гарантіями їх задоволення. В умовах воєнного стану, цифрових трансформацій та майбутнього повоєнного відновлення особливої ваги набуває формування стійкого правового механізму, здатного забезпечувати

демократичний характер державної влади навіть за складних суспільно-політичних обставин. Саме тому дослідження Нікорича А.Г. є своєчасним і науково затребуваним, оскільки спрямоване на вирішення фундаментальної проблеми сучасної юридичної науки – забезпечення переходу від нормативного проголошення демократії до її реального функціонування як основоположного принципу організації держави та суспільства.

Наукове завдання, за розв'язання якого здобувач заслуговує присудження ступеня доктора філософії полягає в комплексному теоретико-правовому осмисленні правового механізму забезпечення демократії, обґрунтуванні нових наукових підходів до визначення його функціональної ефективності, розкритті взаємозв'язку нормативних, інституційних і соціокультурних чинників демократичного розвитку, а також визначенні перспектив удосконалення правових засобів реалізації народовладдя в Україні.

На основі проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень; *найсуттєвішими науковими результатами, які одержав здобувач особисто та які характеризуються достовірністю та науковою новизною, є такі:*

– автором запропоновано поняття демократично-правової вихованості як стану правосвідомості, за якого демократичні цінності визначають переконання та правомірну поведінку особи;

– здобувачем обґрунтовано концепцію демократичної нормативної спроможності норми права як її здатності забезпечувати практичну реалізацію демократичних принципів;

– дисертантом уведено категорію «дефіцит демократичної реалізації», що характеризує розрив між законодавчо закріпленими демократичними стандартами та їх фактичним здійсненням;

– автором поглиблено розуміння демократично орієнтованого правового заохочення як засобу формування громадянської відповідальності, доброчесності та правомірної активності;

– здобувачем удосконалено підхід до стратегічного планування демократичних реформ з урахуванням їхнього впливу на права людини, громадянську участь і баланс влади;

– дисертантом розвинуто положення про комплексний характер правового механізму забезпечення демократії та взаємодію його основних складових;

– автором обґрунтовано значення ціннісної наступності демократичної правової політики для збереження фундаментальних демократичних гарантій;

– здобувачем поглиблено підходи до повоєнного відновлення демократичних інститутів, забезпечення політичних прав громадян та розвитку громадського контролю.

Значення наукових результатів для теорії і практики та рекомендації щодо використання. Теоретичне та практичне значення отриманих результатів полягає в поглибленні наукових уявлень про сутність, структуру та закономірності функціонування правового механізму забезпечення демократії в державі, розвитку теоретико-правових підходів до реалізації народовладдя, утвердження верховенства права та формування демократичної правової

культури. Сформульовані автором положення й висновки становлять наукове підґрунтя для подальших досліджень проблем демократичного державотворення та вдосконалення правових засобів забезпечення демократії. Матеріали дисертації використовуються: в навчальному процесі Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» при викладанні курсів «Теорія держави і права», «Актуальні проблеми теорії держави і права»; науково-дослідній та експертно-аналітичній роботі Науково-дослідного інституту імені академіка УАН І.М. Луцького при виконанні наукових програм розвитку Університету Короля Данила, Прикарпатського регіону та України відповідно до плану проведення наукових досліджень, при підготовці науково-практичних експертних висновків, зауважень і пропозицій до законопроектів в зазначеній сфері.

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій забезпечується:

– комплексним застосуванням загальнонаукових і спеціально-юридичних методів дослідження, що сприяло всебічному та об'єктивному розкриттю досліджуваної проблематики;

– системним опрацюванням наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, критичним аналізом існуючих концепцій та формуванням власної аргументованої наукової позиції;

– ґрунтовним дослідженням нормативно-правової бази, наукових джерел, офіційних аналітичних, статистичних та інформаційних матеріалів, що становлять належне підґрунтя для авторських узагальнень;

– логічною послідовністю викладу, системністю наукової аргументації, взаємоузгодженістю теоретичних положень і практичних рекомендацій;

– відповідністю сформульованих висновків меті та завданням дослідження, їх належним теоретичним обґрунтуванням і спрямованістю на вирішення актуальних проблем забезпечення демократії в державі;

– достатністю та репрезентативністю використаної емпіричної бази, що сприяло об'єктивності отриманих результатів, переконливості наукових висновків і практичній значущості запропонованих рекомендацій.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота Нікорича А.Г. є самостійним, цілісним і завершеним науковим дослідженням, результати якого ґрунтуються на особистих теоретичних напрацюваннях та авторському осмисленні досліджуваної проблематики. Сформульовані наукові положення, висновки й рекомендації відображають власну дослідницьку позицію здобувача та характеризуються належним рівнем аргументованості. У роботі дотримано принципів академічної доброчесності, а використані ідеї, концепції та наукові здобутки інших учених супроводжуються відповідними посиланнями на джерела. Їх залучення має аналітичний характер і спрямоване на критичне осмислення наукових підходів, обґрунтування авторських суджень та поглиблення теоретико-правового розуміння механізму забезпечення демократії в державі.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації обговорювалися на засіданнях кафедри права імені академіка УАН

о. Івана Луцького Університету Короля Данила, де було виконано дисертацію, а також оприлюднені на трьох наукових конференціях, а саме: II Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання науки і практики та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 04–05 червня 2025 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки: вітчизняний та зарубіжний досвід» (м. Київ, 18–19 вересня 2024 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі» (м. Київ, 18–19 лютого 2025 року).

Публікації. Основні наукові результати дисертації висвітлені у 7 наукових публікаціях, з яких 4 статті опубліковані в наукових фахових виданнях України та 3 тези доповідей, оприлюднених у збірниках матеріалів конференцій.

Публікації відповідають вимогам пунктів 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та припинення дії рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Наукові результати в опублікованих наукових працях не повторюються. *Всі представлені наукові публікації здобувача зараховуються за темою дисертації, а саме:*

1. Нікорич А. Г. Правова культура як системоутворюючий елемент демократії в умовах трансформаційного суспільства. Науковий вісник публічного та приватного права. 2025. Випуск 3. С. 73-77. DOI: https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.3.13.
2. Нікорич А. Г. Норма права в механізмі демократичного регулювання: концептуальні засади та виклики сучасності. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 11. С. 793-795. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-11/191.
3. Нікорич А. Г. Розвиток праворозуміння в історичному вимірі правової теорії. Правові новели. 2024. № 23. Том 2. С. 48-54. DOI: https://doi.org/10.32782/ln.2024.23.2.7.
4. Нікорич А. Г. Інституційна взаємодія органів державної влади та інститутів громадянського суспільства в системі демократичного врядування. Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 11. С. 572–575. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-11/127
5. Нікорич А. Г. Переосмислення регулятивної ролі права в умовах аксіологічної орієнтації правової системи. Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 18–19 лютого 2025 р. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 93-95.
6. Нікорич А. Г. Інституційні механізми реалізації правової політики в демократичній державі: ефективність, прозорість, підзвітність. Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки: вітчизняний та зарубіжний досвід: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 18–19 вересня 2024 р. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 105-107.

7. Нікорич А. Г. Роль правового виховання у становленні громадянської ідентичності в демократичній державі. Актуальні питання науки і практики та шляхи їх вирішення: матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 04–05 червня 2025 р. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 70-73.

Оцінка мови і стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Форма і зміст дисертації та анотації відповідають вимогам, що встановлені Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Порядком присудження ступеня доктора філософії та припинення дії рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

Предмет дослідження визначений у межах науки теорії держави та права.

Дисертаційна робота становить цілісне, самостійне та завершене наукове дослідження, результати якого вирізняються теоретичною обґрунтованістю, науковою новизною та практичною значущістю. Сформульовані автором положення й висновки є логічно взаємопов'язаними, забезпечують розв'язання поставленого наукового завдання та відображають особистий внесок здобувача в розвиток теоретико-правової науки.

Анотація належним чином відображає зміст дисертації, її основні наукові результати, положення новизни та можливості практичного використання одержаних висновків, забезпечуючи цілісне уявлення про характер і результати проведеного дослідження.

Структура, зміст та обсяг дисертації й анотації відповідають установленим вимогам до наукових праць відповідного рівня.

Висновок:

1. Дисертація Нікорича Андрія Григоровича на тему «Правовий механізм забезпечення демократії в державі», яка підготовлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право, є кваліфікаційною науковою працею, виконаною здобувачем особисто, яка містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для знань в галузі права, а також свідчать про особистий внесок здобувача в юридичну науку та характеризуються єдністю змісту.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Нікорича Андрія Григоровича на тему «Правовий механізм

забезпечення демократії в державі», яка підготовлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та припинення дії рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

3. Допустити здобувача Нікорича Андрія Григоровича до проходження процедури його атестації разовою спеціалізованою вченою радою на підставі публічного захисту його наукових досягнень у формі підготовленої ним дисертації на тему на тему «Правовий механізм забезпечення демократії в державі» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Голосували "за" – 9 присутніх на засіданні кафедри докторів і кандидатів наук.

Головуюча на засіданні –
в. о. завідувача кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького
Університету Короля Данила,
кандидат соціологічних наук, доцент О.І. Пташник